

Brandes: Hovedstrømninger

Bogen

Georg Brandes: *Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur*. 1872.

Hovedstrømninger i det 19. århundredes litteratur er den skriftlige udgave på i alt seks bind af en serie berømte forelæsninger, som den danske litteraturkritiker **Georg Brandes** holdt på Københavns Universitet. Den første forelæsning blev holdt **3. nov. 1871**. Her tog Brandes fat på emnet *Emigrantlitteraturen*. "Emigranterne" var de franske forfattere, der havde måttet flygte fra Frankrig under revolutionens og Napoleons omvæltninger i tiden omkring **1800**. I de følgende forelæsninger kom Brandes **hele raden rundt i den nye europæiske litteratur**. Vi hører om "Den romantiske Skole i Tyskland", "Reaktionen i Frankrig", "De engelske naturalister", de franske positivister – hele den europæiske intellektuelle udvikling og baggrund i det **19. århundrede** opulles.

Forelæsningernes betydning skulle blive vidtrækkende. For ved at tage udgangspunkt i **en europæisk vinkling af den litterære udvikling** kunne **Brandes** samtidig stille skarpt på udviklingen i Danmark, der efter hans opfattelse og i et europæisk perspektiv ikke havde rørt sig ud af stedet de sidste mange år. At emnet var vigtigt skyldtes selvfølgelig, at litteraturen var et spejlbillede af danskernes eget tankesæt og livssyn, der fremstod mere og mere "forlorent", "facadeagtig", ja, faktisk ligefrem ødelæggende for den menneskelige og samfundsmæssige udvikling.

Det var stærk tobak for det pæne borgerskab. **Brandes'** forelæsninger skabte derfor ikke bare **fu-rore i den hjemlige kulturkamp**, men vakte også betydelig opsigt og anerkendelse i udlandet.

Forfatteren

Da **Georg Brandes (1842-1927)** gik på talerstolen på Københavns Universitet hin efterårsdag i **1871**, var han en ung mand på kun 29 år. Året før havde han taget den filosofiske doktorgrad på en afhandling om fransk æstetik. Derefter havde han været på **udlandsrejse til Europas førende lande og hovedstæder**, oplevet gærende ideer og oprørstrang, bl.a. under Pariserkommunen i **1871**, truffet berømt heder som den engelske filosof og tilhænger af kvindens frigørelse, **John Stuart Mill**, og den tyske filosof **Friedrich Nietzsche** – ham, der senere satte bål i den europæiske debat med påstanden om, at "Gud er død".

Alt dette bragte **Brandes** med sig hjem og formidlede i en dansk kontekst. Det kom til at koste ham **års kamp mod de etablerede dogmer** hjemme i Danmark, så han faktisk i nogle år helt forlod landet og slog sig ned i Berlin. Hans program kom simpelthen som et chok for et borgerskab, der i forvejen var skræmt fra vid og sans af tidens ulmende revolutionære understrømme. Han rystede synet på ægteskabet fundamentalt, satte spørgsmålstegn ved rådende moral- og skønhedsbegreber.

Alligevel – eller netop derfor – blev hans gennemslagskraft enorm. Han startede det, han selv og andre kaldte **"Det moderne Gennembrud"** i dansk litteratur og kunst. Den røde tråd var, at kunsten skulle afspejle videnskabens krav om realisme, tage afstand fra vane- eller ønsketænkning, men fremstille og forstå menneskelivet, som det virkelig var.

Brandes var enormt produktiv. Hans **biografier af store personligheder** er nok hans største enkeltbedrift. Da han døde som 85-årig i **1927**, var hans produktion nået op på hele 58 små og store værker.

Baggrunden

Danmark var et lidet fattigt land. Sådan sagde man, da Danmark var kommet ud af Napoleonskrigene i **1815**. I **1807** havde englænderne bombet København sønder og sammen. **1813** var staten gået bankerot. **1814** forlod Norge rigsfællesskabet. I Sønderjylland gik det ikke

stort bedre. Krigen **1848-50** blev kun vundet, fordi stormagterne ikke tillod, at Danmark tabte. Og i **1864** kom det store sammenbrud – Sønderjylland gik tabt.

Alt dette fandt sted i en tid, hvor kulturlivet fremstod mere og mere størknet og holdt fast i verdens- og virkelighedsfjerne drømmebilleder. **Man så indad og bagud**, koncentreret sig om "fædrelandet" og dets engang så glørværdige fortid. Uden tanke for, at den virkelige verden uden for landets grænser var under kraftig forvandling. En industriel revolution havde fundet sted. Nye ideologier med visioner om nye samfundstyper kæmpede om at få fodfæste. Videnskaben vendte op og ned på folks forestillinger om det gode liv og om forholdet mellem mennesker. Det var simpelthen fremtiden, der bankede på, og det eneste, der behøvedes til at sætte røre i den hjemlige danske andedam og dens forlorte provinsidyl, var en mand som **Georg Brandes**. Det skete. En diskussion om helt **grundlæggende danske værdier** var skudt i gang, der selv i dag kan sætte sindene i kog.